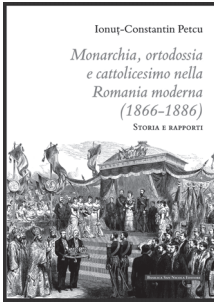

Ionuț-Constantin Petcu, *Monarchia, ortodossia e cattolicesimo nella Romania moderna (1866-1886). Storia e rapporti*, prefață de Gerardo Cioffari OP, Basilica San Nicola Editore, Bari, 2020, 228 p.

Istoriografia din România încadrează epoca modernă a istoriei naționale între pacea de la Adrianopol (1829) și începutul Primului Război Mondial (1914). După Mica Unire de la 1859, Principatele Dunărene au avut o dezvoltare importantă în timpul domniei lui Carol I de Hohenzollern (1866-1914), un monarh catolic într-o țară cu o majoritate de confesiune ortodoxă. Sosirea la București a domnitorului străin a pus societatea românească pe calea modernizării reale, deși inițiativa se poate vedea în primul rând în acțiunile domnitorului Alexandru Ioan Cuza (1859-1866). Carol I de Hohenzollern a găsit în Principatele Dunărene o Biserică Ortodoxă compusă din două mitropolii, „Mitropolia Ungrovlahiei” și „Mitropolia Moldovei și Sucevei”. Cele două mitropolii fuseseră unite de Alexandru Ioan Cuza printr-o lege de stat, care declara, deși fără acceptul Patriarhiei Ecumenice a Constantinopolului, și autocefalia ortodoxiei românești. În plus, Carol I de Hohenzollern a găsit o comunitate catolică organizată în jurul Vicariatului Apostolic al Moldovei și a Vicariatului Apostolic al Valahiei. În 1885, după aproape douăzeci de ani de domnie a dinastiei de Hohenzollern, în Regatul României exista o ortodoxie românească autocefală și două dioceze catolice. La scurt timp după sosirea sa la București, Carol I de Hohenzollern a promulgat o nouă Constituție care impunea, în baza articolului 82, botezul și educarea copiilor familiei domnitoare în cadrul Bisericii Ortodoxe. Acest articol a stat la baza relațiilor tensionate dintre primul rege al României și Sfântul Scaun.

Istoria monarhiei, ortodoxiei și catolicismului în România modernă, precum și relațiile dintre acestea, reprezintă un subiect important pentru istoriografia română și occidentală. Acesta este motivul pentru care istoricul și teologul Ionuț-Constantin Petcu s-a aplecat asupra acestei teme în cadrul studiilor de doctorat la Institutul Ecumenic „Sfântul Nicolae” din Bari (Italia). Susținută în februarie 2018, teza sa de doctorat este tipărită într-o formă revizuită în

2020 la editura părinților dominicani de la Bazilica pontificală Sfântul Nicolae din Bari, „Basilica San Nicola Editore”. Volumul *Monarchia, ortodossia e cattolicesimo nella Romania moderna (1866-1886). Storia e rapporti* este prefațat de către coordonatorul tezei de doctorat, părintele dominican Gerardo Cioffari, astăzi profesor emerit al institutului menționat. Cele 228 de pagini conțin patru capitole: „La nascita dello Stato romeno moderno. Il sistema istituzionale per i rapporti con le confessioni cristiane”; „L’ortodossia romena dalla ‘lotta per la canonicità’ al riconoscimento dell’autocefalia”; „Il cattolicesimo romeno: dalla ‘lotta per i diritti’ alle prime diocesi cattoliche”; „Carol I di Hohenzollern, un monarca cattolico in un paese ortodosso”.

În baza documentelor de arhivă, cercetarea lui Ionuț-Constantin Petcu evidențiază evoluția ortodoxiei, catolicismului și monarhiei în punctele lor esențiale, precum și relațiile dintre aceste trei entități în arcul de timp 1859-1886. Calea către modernizare a noului stat de la porțile Imperiului Otoman, începută de domnitorul Alexandru Ioan Cuza, a influențat decisiv istoria confesiunilor ortodoxă și catolică din teritoriile sale. Unirea Principatelor Dunărene a impus unirea celor două mitropolii autonome ale Moldovei și Ungrovlahiei și o naționalizare a ortodoxiei locale (una dintre tezele autorului), căreia i s-a conferit statutul de confesiune națională. Această naționalizare a început cu standardizarea limbii române, ca limbă liturgică, și s-a încheiat prin oferirea autocefaliei canonice de către Patriarhia Ecumenică a Constantinopolului. Secularizarea averilor mănăstirești a reprezentat, potrivit autorului, un sprijin pe care ortodoxia românească l-a oferit statului român la începutul întemeierii sale pe noi principii politice după pacea de la Paris (1856). Începuturile „necanonice” ale Sinodului Bisericii Române, cauzate și de secularizarea averilor mănăstirești, după cum afirmă autorul, realizate de prințul unificator Alexandru Ioan Cuza, au fost reglementate printr-o colaborare dintre Carol I de Hohenzollern, ierarhia ortodoxă română, guvernul țării și Patriarhia Ecumenică a Constantinopolului. Mai mult decât atât, potrivit autorului, restabilirea relațiilor tradiționale dintre București și Constantinopol a avut loc la sfârșitul anului 1872, într-un mod care prezintă în mod clar relația „intimă” dintre confesiunea ortodoxă și puterea temporală.

În ceea ce privește relația cu Biserica Catolică din România Mică, volumul de față prezintă faptul că evoluția ortodoxiei românești în perioada de timp analizată nu a fost afectată de minoritatea catolică.

Războiul ruso-turc din 1877, devenit războiul de independență pentru poporul român, reprezintă, atât pentru ortodocși, cât și pentru catolici, un punct comun care le-a determinat evoluția istorică. Catolicismul român a părăsit protectoratul austriac și ortodoxia română a putut fi declarată autocefală după realizarea independenței statale.

Potrivit lui Ionuț-Constantin Petcu, după unirea Principatelor Dunărene, politicienii au dorit să reorganizeze catolicismul prezent în teritoriile românești printr-o naționalizare în vederea includerii acestei confesiuni în proiectul politic românesc pentru constituirea unei Românie moderne. Evident că aceste planuri nu erau pe aceeași linie de gândire cu cele ale Curiei romane. Astfel, în perioada 1859-1886, evoluția catolicismului este diferită de cea a ortodoxiei românești. Anularea semnării unui concordat cu Sfântul Scaun, ceea ce ar fi însemnat naționalizarea catolicismului în opinia politicienilor români, nu a permis stabilirea unui „dialog bilateral”. În ciuda acestui fapt, o formă de naționalizare, oricât de parțială, a avut loc treptat în arcul cronologic analizat de autor, ajungând la apogeu odată cu întemeierea Arhidiecezei de București și a Diocezei de Iași (una dintre tezele autorului). Refuzul de a înființa un seminar mic la Iași pentru formarea clerului local catolic, cu sprijinul guvernului român din timpul domniei lui Alexandru Ioan Cuza, a fost revizuit de administratorul apostolic al Valahiei, Ignazio Felice Paoli, după venirea lui Carol I de Hohenzollern, care este în fapt, potrivit autorului, începutul naționalizării. Episcopul Ignazio Felice Paoli a înțeles că viitorul catolicismului din România se regăsește tocmai în „naționalizarea” clerului catolic, înființând astfel un seminar mic în București în acest scop. Clericii catolici români, cu drepturi depline în România în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, puteau să gestioneze mai bine comunitățile catolice multinaționale, al căror „mozaic” național a fost declanșatorul numeroaselor conflicte din cadrul complex al catolicismului român. În acest sens, autorul prezintă cazurile din Turnu-Severin și cimitirul catolic Bellu-București în baza documentelor de arhivă. Congresul de la Berlin din 1878 a dus la eliminarea protectoratului austriac asupra catolicilor din România. Mai târziu, după o serie de negocieri diplomatice între București și Sfântul Scaun, au fost fondate două dioceze catolice, după cum s-a mai indicat.

Sosirea lui Carol I de Hohenzollern la București, după abdicarea forțată a domnitorului Alexandru Ioan Cuza, a garantat Marilor Puteri Europene stabilitatea politică a țării și, prin aceasta, stabilitatea unirii celor două principate istorice românești. Natura problematică a confesiunii catolice a domnitorului a apărut odată cu promulgarea Constituției din 1866. Articolul 82 prevedea ca urmașii domnitorului să fie botezați și educați în confesiunea ortodoxă. Formarea politică și religioasă a lui Carol I în familia Hohenzollern a însemnat pentru el poziționarea în două direcții față de religie: prima, politică, pe baza căreia acesta și-a oferit imaginea ortodoxului perfect și a doua, intimă, pe baza căreia acesta a rămas fidel confesiunii în care a fost botezat și educat (una dintre tezele autorului).

Cu o implicație directă, în calitate de principal actor al diplomației române, Carol I de Hohenzollern a reușit să readucă ortodoxia românească la normalitatea relațiilor canonice cu Patriarhia Ecumenică a Constantinopolului, odată cu promulgarea Legii Sinodului în decembrie 1872. A obținut independența statului și proclamarea Regatului României, fapt ce a facilitat primirea autocefaliei de către Biserica Ortodoxă Română. Ambele intervenții ale acestuia au avut, potrivit autorului, un caracter politic, deoarece au fost motivate de sprijinul Bisericii Ortodoxe Române, care a constituit un pilon pentru echilibrul societății românești moderne. Potrivit volumului, botezul singurei sale fiice în cadrul Bisericii Ortodoxe Române nu a fost rezultatul unei convingeri și al unei alegeri personale, ci mai degrabă a unui „compromis politic” asumat în momentul sosirii acestuia pe tronul Principatelor Dunărene. Această „obligație” nu a fost înțeleasă sub forma concepută de Carol I de Hohenzollern de „factorii de decizie” ai Sfântului Scaun. Tocmai din acest motiv primul rege al României a murit fără a fi în comuniune sacramentală cu Biserica Catolică.

Volumul *Monarchia, ortodossia e cattolicesimo nella Romania moderna (1866-1886). Storia e rapporti* reprezintă o noutate pentru istoriografia română și occidentală. Acesta poate fi considerat un punct de plecare pentru noi cercetări ale temei abordate, fapt ce îi oferă încrederea pentru o lectură atentă și o viitoare traducere în limba română.

Dr. Bogdan Vlăduț BRÎNZĂ
Redactor Editura Doxologia, Iași